

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitulvm XXIV. Querelam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

Matth. de Afflictis decim. Neapolitan. 377.
num. 7.

11 NOTANDVM VIII. Testes singulares, tametsi plures sint, non tamen probant sufficienter, & plenè, sed necessarium est ad probationem, vt sint testes. Ita etiam habetur in c. licet causam 19. de probat. & c. cum dilectus 32. hoc tit. Dicuntur autem testes, qui de vno & eodem facto testantur: Testes autem singulares, qui diuersa, non autem contraria, testantur. Et potest esse hæc diuersitas secundum omnia prædicamenta, vt Baldus declarat in l. de quibus 32. ff. de legibus: In prædicamento substantiæ habemus exemplum hic: Si vnus canonicorum testetur, citationem ad se non peruenisse, & alius iridem testetur, citationem peruenisse ad se, non sunt testes, cum de diuersis subiectis testimonia proferrant. In prædicamento vbi, & quando, Si testis, vel denunciator deponat, de Caia visa in conuentu dæmonum, qui fuerat prope Lauingam, anno tali, mense tali; alius autem de visa eadem Caia in conuentu Dæmonum alio anno, aut mense, aliove in loco, prout latius explicauimus in Theol. moral. lib. 3. tr. 6. de iustit. cap. 5. §. vn. qui est in sagis, in 3. edit. Atque ita hanc rem explicat Baldus cit. loco, Prosper Farinacius in praxi crim. q. 64. Ioann. Crocius in tract. de testibus, n. 217. vbi ait requiri, vt testes deponant super vno & eodem facto, alias propter separationem factorum non probant; intellige plenè, vt sufficiat ad condemnationem Rei crimen non confessi.

CAPITVLVM XXIV,

Querelam.

PARAPHRASIS.

Cardinalis tituli S. Vitalis per Oeconomum seu Syndicum Ecclesiæ S. Agathæ, quam ipse habebat in commendam, controuersiam mouit Presbytero Ecclesiæ Saluatoris. Petebat autem Oeconomus, Presbyterum ab ecclesia Saluatoris remoueri, quod sine Cardinalis auctoritate in-

stitutus esset: Ecclesiam enim illam plene iure incorporatam & subiectam esse ecclesiæ S. Agathæ, quæ iure commendæ ad dictum Cardinalem S. Susannæ pertineret: Insuper petebat pensionem sexdecim denariorum Papiensium, quæ ab ecclesia Saluatoris annuatim debita sit ecclesiæ S. Agathæ, modò autem negata, adeoque subtracta. Ad hoc respondit Presbyter ecclesiæ Saluatoris, se Cardinali iniuriam nullam intulisse, neque ecclesiam suam in præiudicium ecclesiæ S. Agathæ, quippe ad quam nullo iure pertineret, recessisse, sed præsentatum fuisse à populo, ad quem hoc ius ex antiqua consuetudine pertineret; Institutum autem canonicè fuisse ab eodem Cardinali tituli S. Susannæ; cui dicta Saluatoris ecclesia tanquam suo titulo in spiritualibus subiecta esset. His vtrinque auditis, Innocentius III. Papa, successor Celestini III. coram quo causa hæc cepta, non finita fuerat, Presbyterum ab imperpetuo Oeconomi absoluit, quod constaret, populum in possessione præsentandi tunc fuisse, & ecclesiam Saluatoris ad titulum S. Susannæ pleno iure pertinuisse; saluâ interim quæstione super iure patronatus, num id ad populum ecclesiæ Saluatoris, an verò ad ecclesiam S. Agathæ spectare debeat. Ad præstandam porro pensionem denariorum condemnat Presbyterum ecclesiæ Saluatoris; quia plenè ostensum fuerat, eam per multos annos perfolutam fuisse ecclesiæ S. Agathæ, saluâ tamen quæstione iuris proprietatis inter vtramque ecclesiam.

SUMMARIVM.

1. Habens ecclesiam vnã in titulum, interdum aliam ecclesiam accipit in commendam, quæ si perpetua sit, vim & effectum tituli habere censetur, & vultu dispensationem quandam super pluralitate, aut aliâ inhabilitate continet.

Commendata beneficia semper manent in provisione Papæ.

2. Cap.

2. *Cardinalis ordinariam, & quasi episcopalem iurisdictionem obtinet in ecclesia sui tituli, aliisque capellis pleno iure ei subiectis seu incorporatis.*
3. *Præsentatio facta ab eo, qui est bona fide in possessione iuris præsentandi, licet postea appareat ius illud de iure ad alium pertinere, modo ante factam præsentationem his coram iudice contestata non fuerit.*
Idem etiam de electione intelligi debet.
4. *Ius præsentandi à laico præscribi potest.*
5. *Siquis non per seipsum, sed per procuratorem in iudicio agat, sententia contra procuratorem ferri potest, & si agatur civiliter, etiam debet, exceptis quibusdam casibus, quod tamen in foro canonico minus attenditur, & in eorum rata est sententia, siue ea in procuratorem, siue in principalem feratur.*
6. *Pensionarius seu colonus pensionem solvere recusans, si ea ante tanquam debita soluta sint, cogendus est spoliatum restituere iure suo, & negatam pensionem solvere, qui tamen deinde potest super iure solvenda pensionis litem movere.*

NOTANDVM I. Qui habet ecclesiam vnam in titulum, interdum aliam ecclesiam accipit in commendam, seu administrationem, gubernationemque, ut hic apparet. Quod si commenda perpetua sit, vim & effectum tituli habere censetur; & veluti dispensationem quandam super pluralitate, aut alia inhabilitate continet; quã obrem non nisi à summo Pontifice concedi solet, prout latius docui in lib. 4. Th. moral. tract. 2. cap. 5. q. 8. Porrò tametsi commenda perpetua effectum & utilitatem tituli in plerisque tribuat commendatario, ut ea agere possit, quæ intulatus, re ipsa tamen non censetur tituli collatio facta: quã obrem commendata beneficia semper manent in manu, seu prouisione Papæ commendantis; aded, ut post mortem commendatarii ipsi reseruata maneant, atque ab alio conferri non possint, prout ex communi notauit Azor tom. 2. lib. 6. cap. 3. q. 7.

NOTANDVM II. S. R. E. Cardinalis ordinariam & quasi episcopalem iurisdictionem obtinet in ecclesia sui tituli, aliisque capellis pleno iure ei subiectis seu incorporatis. Ita sumitur ex hoc c. & c. his quæ 11. de maior. & obed. & notat hic Abb. n. 3. Suarez allegato hoc c. lib. 4. de legibus cap. 5. n. 4. & docui in Theol. morali lib. 1. tr. 4. cap. 7. n. 27.

NOTANDVM III. Præsentatio (quæ hic electionis nomine, latè sumpto vocabulo isto, significatur) facta ab eo, qui bona fide est in possessione iuris præsentandi, valida censeri debet, tametsi postea appareat, ius præsentandi de iure ad alium pertinere, dummodo ante factam præsentationem his coram iudice contestata non fuerit. Ita colligitur ex hoc c. & tradit hic Gl. ver. super iure, & habetur etiam in c. consultationibus 19. de iure patron. iun. Gl. in c. ex literis 7. ver. vel antequam eod. tit. Ratio dari solet: Quia præsentare est quasi fructus quidam iuris patronatus seu iuris præsentandi; sicuti & eligere fructus iuris canonialis, aut iuris eligendi. At verò bonæ fidei possessor fructus interim percipere non prohibetur, donec ipsi lis super proprietate mora sit, l. bonæ fidei 48. ff. de acquir. dominio, & docui Theol. mor. lib. 4. tract. 2. cap. 13. n. 19. Accedit benigna iuris canonici dispositio, facta tum in fauorem possessoris bonæ fidei, tum in commodum ecclesiæ, ut ministri eius citius & certius instituantur: Et quæ hic dicuntur de præsentatione, pari ratione intelligi debent de electione, quippe quæ in plerisque æquiparata sunt.

Porrò exinde colligit Abb. hic n. 9. quem sequitur Syl. ver. præscriptio 2. q. 5. Si laicus tempore diuturno præsentauerit clericos ad beneficium, tametsi inde præsumptio oriatur, vis præsentandi ad ipsum spectare; præscriptionem tamen perficere nunquam posse: propterea quòd ius præsentandi, quippe spirituale, possidere non possit laicus, nisi ex Ecclesiæ concessione: Ecclesia autem laicis ijs tantum ius præsentandi clericos ad beneficia concedit, qui fundatores, constructores, aut dotatores sunt ecclesiarum, ac beneficiorum: Ergo si huiusmodi causa siue titulus

verè non subsit, laicus capax non est possessionis iuris presentandi, consequenter nec prescriptionis. Sed, si rectè attendimus, contrarium ex hoc c. fati aperte colligitur; cum dicat Pontifex, *constitisse sibi, quod populus in quasi possessione presentandi clericum existeret*; cum tamen de iure patronatus, seu iure presentandi, num ad populum pertineret, quæstio indecisâ permaneret. Quamobrem pro sententia Io. Andr. Henr. Boich super hoc c. n. 11. & seqq. & aliorum multorum, quam communem hic fatetur

4 Abb. Panorm. quod ius presentandi à laico præscribi possit, ita argumentari licet; Cum laicus, etiam sine vero titulo, aut factâ concessione, ius presentandi possidere possit, sequitur inde, quod per temporis legitimi decursum, etiam vsucapere possit; cum nihil desit eorum, quæ iuxta canones ad prescriptionem requiruntur. Quam tamen quæstionem alibi plenius examinabo.

5 NOTANDVM IV. Si quis non per ipsum, sed per procuratorem in iudicio agat, sententia contra procuratorem ferri potest, uti hic apparet, vers. nos igitur, iun. Gl. ver. economi, & in c. olim 20. de censibus. Imò secundum ius civile l. i. C. de sent. & interloc. omn. Iudicum, si agatur civiliter per procuratorem, sententia ferenda est contra procuratorem, ita ut aliter lata non subsistat, si cum ipso lis contestata fuerat: Cuius rei ratio est, quia tunc quasi contractum cum procuratore censetur: quare sicuti in contractibus actiones & obligationes procurator sibi acquirere censetur, quas deinde mandanti seu principali cedere debet, l. multum interest, 6. iun. Gl. ver. potes, & seq. C. si quis alteri vel sibi; (dummodò sit verus procurator, & non tantum nuncius, qui habeat se vt merum instrumentum mittentis, cit. l. multum) ita etiam se res habet in quasi contractu per iudicalem litis contestationem. Declarationes, siue limitationes traditæ doctrinæ sunt hæ: Prima, In causa matrimoniali, & beneficiâ, aut simili spirituali, sententia ferri non potest erga procuratorem; sed necessariò ad principalem referri debet, prout hæc Anton. admonet n. 45. Abb. n. 10. Ex causa, Vt Maritus vxori coha-

bitet, conjugij debitum reddat; Vt clericus beneficium resignet.

Alterâ. Si de crimine agatur per procuratorem criminaliter, in dominum, siue eum, qui procuratorem ad sui defensionem misit, sententia ferenda est, l. vlt. C. de iniuriis.

Tertia. Si agatur iudicio non ordinario, sed simpliciter & de plano, principalis condemnari potest etiam in causa civili, & in foro civili, teste Gl. margin. in supra cit. l. 1.

Quarta. Si Syndicus seu procurator, aut administrator generalis nomine ecclesiæ alteriusve Communitatis in iudicio agat, aut si tutor, vel curator nomine pupilli, siue minoris, sententia etiam in civili foro ferri potest contra Communitatem, aut pupillum, uti notauit Bartol. in ead. l. n. 13. Quia enim pupillus, & ecclesiâ aliâue communitas necessariò agere debet per alium, vid. procuratorem, Syndicum, aut tutorem, ideo merito statutum, vt actiones & obligationes ad ipsos quoque transeant, quorum nomine agitur, l. eum qui 5. §. Item si mihi, vers. si actori ff. de constit. pecunia.

Quinta. Si Dominus, siue principalis in principio litis præsens fuerat, eamque ipsemet contestatus, poterit deinde in ea causâ ferri sententia aduersus ipsum, etsi loco sui constituto procuratore discesserit, uti Gl. notat in supra cit. l. 1. ver. non fuit, argum. l. furti 6. §. si quis alieno, ff. de his qui notantur infamiâ, licet contrarium teneat Bartol. supra cit. loco.

Sexta. In foro canonico minus attenditur ad has à iureconsultis ethnicis inuentas subtilitates, sed siue in procuratorem, siue in principalem sententia concipiatur in civilibus causis, rata censeri debet, secundum Gl. fin. in c. licet 9. de probat. Gl. in c. suscitata 6. ver. monasterium, de in integr. restitut. Capellam Tholos. q. 102. Nam re vera ipse dominus per procuratorem principaliter contrahens est in negotiis; & in iudicio litem cum aduersario contestans, sicuti bene docuit P. Ludou. Molina tom. 2. de iustit. disp. 55. n. 4. & fumitur ex reg. 72. in 6. Qui per alium facit, perinde est, ac si faceret per se ipsum. Quamobrem etiam executio sententiarum

ria, v. g. solutionis debitæ exactio fieri solet in bonis domini mandantis: Atque vice versa, si in iudicio vincat Procurator, ipsi mandanti seu principali, non procuratori, solutio fieri debet; præterquam, si etiam ad recipiendam solutionem mandatum habeat, l. hoc iure, 86. ff. de solut.

Denique testatur Andr. Gaill lib. 1. obseruat. 111. In camera Spirensi, in qua lites omnes per procuratores agitantur, sententiam semper ferri erga principalem siue dominum, tametsi is nunquam in iudicio præfens fuerit.

6 NOTANDVM V. Si pensionarius aut colonus pensionem soluere recuset, quasi ad eam obligatus non sit, censetur dominum spoliare possessione iuris, in qua hæctenus fuit pensionem capiendi. Quamobrem, si ostensum fuerit, pensionem antea solutam fuisse, tanquam debita esset; deinde verò denegatam, ac veluti subtractam, ante omnia cogendus est pensionarius restituere spoliatum iure suo, ipsiq; pensionem negatam soluere; deinde autem, si velit, super iure soluendæ pensionis litem mouere non prohibetur: cum sit canonica regula, quod spoliatus prius restitui debet, quam de iure proprietatis contendere teneatur, c. vlt. de ordine cognit. c. cum olim 7. de causa poss. & propriet. & tradit Gl. hic ver. statum, Innoc. n. 3. & 4.

Contra hanc tamen doctrinam insurgunt Legistæ, Cynus, & alij ab ipso citati in l. si certis annis, q. vlt. C. de pactis, dicuntque, contra hoc c. querelam, opus esse querelâ; quandoquidem fieri non posse videtur, vt possessio habeatur præstationis, aut debiti merè personalis, cum persona libera, aut quod ipsi inhæret, possideri non possit. Quamobrem Bartol. in l. vlt. ff. Quorum bonorum, Abb. in c. peruenit n. 3. de censibus, & super hoc c. n. 13. ea ratione defendunt huius c. decisionem, quod pensio fuerit realis, videl. debita causa alicuius rei, siue fundi obligati ecclesiæ S. Agathæ ad pensionem annuam: huiusmodi enim census siue seruitutes reales possideri posse, dubium non est.

Verùm, vt rectè hic animaduertit Anton. n. 27. id non colligitur ex c. isto, sed potius

contrarium; cum absolute dicatur, ab Ecclesia S. Saluatoris annuatim per multa tempora solutam fuisse pensionem, postea autem vel vnica vice per denegationem, subtractam. Quamobrem Anton. cit. loco, Innoc. hic n. 3. & 4. Felinus in c. conquestus n. 4. de foro compet. Capella Tholos. q. 56. doctrinam huius c. defendunt etiam in personalibus præstationibus, siue pensionibus; ita vt si tanquam personaliter obligatus ad præstationem annuam aliquamdiu solueris Titio, postea verò soluere cesses; Titius tanquam spoliatus interdictum possessorium saltem vtile intentare possit, vt restituatur, iuxta hoc c. Idemque tradunt Angelus in supra cit. l. si certis annis, & Ioann. Faber Instit. de interdictis, in princ. vbi testatur, hanc sententiam consuetudine omnium curiarum tam spiritualium, quam secularium receptam esse; eandemque per vniuersam Galliam seruari, testis est Rebuffus apud Iacob. Menochium. remed. 1. recuper. possess. n. 87.

Ostendi autem potest tradita doctrina ex eo, quod certum sit, in persona fundari posse obligationem præstationis, aut pensionis annuæ, ratione alicuius causæ præcedentis, v. g. pacti, seu contractus, vltimæ voluntatis, foundationis; Et apparet quoque in decimis, & tributis personalibus; in annuis debitis alimentis, iuxta l. 1. C. de fideicommissis; Censibus item personalibus, de quibus dixi in Theol. morali lib. 3. tr. 4. de iust. cap. 18. n. 7. Cum itaque obligationi personæ, ex altera parte, videl. creditoris, respondeat ius petendi siue exigendi, idque vsum siue exercitium habere possit, vt nimirum creditor semel, aut sæpius pensionem annuam, tanquam ex aliqua supra dicta causa debitam exegerit, & sine contradictione receperit, negari non potest, per hunc vsum acquirere illum possessionem, aut quasi possessionem, seu malis dicere statum quendam obligationis erga se, siue iuris sui; in qua proinde quasi possessione defendendus sit; aut, si spoliatus, ante omnia restituendus, vti docent DD. in l. cum de in rem verso 6. argum. eius textus, ff. de vsuris.

Adde cum Anton. hic cit. n. 27. Tametsi

Pp 2

possef.

possessio aut quasi possessio eiusmodi annui debiti, absque causa & titulo, saltem colorato, nasci non possit; posse tamen continuari, etiamsi causa & titulus nesciatur: adeo, ut si allegata temporis diuturnitate, in quo annuatim pensio, tanquam debita soluta fuerit, etiamsi causa siue origo debiti ostendiam non possit, in possessione aut quasi possessione defendendus; vel, si pensio subtracta fuit, tuendus sit actor, secundum huius c. decisionem.

Neque obstat, si quis obijciat, quod temporis decursus non sit modus aptus inducendae obligationis, aut debiti, ut videre licet apud Bartol. in cit. l. cum de in rem verso, num. 2. ff. de usuris. Respondetur enim, non ex temporis decursu oriri obligationem siue debitum, eiusue possessionem; sed ex tempore diuturno uniformiter factae praestationis oriri praesumptionem antecedentis causae siue tituli, unde obligatio, seu debitum, aut saltem possessio vel quasi possessio eius, cum bona fide, ortum duxerat, prout ex iam cit. l. constat.

Ad argumentum contra doctrinam huius c. allatum respondetur, Personam liberam possideri non posse absolute loquendo, aut quatenus libera est: sed quatenus persona obligata est ad aliquid dandum, vel faciendum, siue annuatim, siue quoties causa aut occasio aliqua iuxta ita exigit, eatenus libera non est; consequenter ex altera parte dari potest quasi possessio iuris, uti apparet etiam in operis obsequialibus, quas non tantum liberti, sed liberae quoque personae Principibus, aut dominis suis debent; & personae ecclesiasticae submissionem, obedientiamque Praelatis, v. g. Episcopis suis; huiusque submissionis quasi possessionem haberi, aut pro eius, si subtracta sit, recuperatione, interdictum possessorium concedi, ex Ecclesiae praxi notissimum est. Quamobrem Innoc. hic n. 4. indistincte ait, quod in rebus incorporalibus, siue iuribus, spoliatio contingere possit.

* * *

Cùm Vintoniensis.

PARAPHRASIS.

Vacante ecclesiâ Vintoniensi, discordia erat inter Canonicos circa Episcopi electionem: & Archidiaconus quidem cum alijs quibusdam Decanum Salubriensem elegit: Ceteri autem considerantes, electionem hanc irritam esse, quod Decanus illegitimè natus esset, ad aliam electionem Praeceptoris Linconiensis processerunt, vltro ad eligendum secum admittentes Archidiaconum & fautores ipsius, quamvis propter electionem personae indignae à se factam priuati fuerint. Ceterum etiam altera haec electio à Pontifice cassata fuit, eò quod perimpressionem, seu violentiam laicorum peracta esset. Postea denuò conuenientes Canonici, cum in eligendo Praefule consentire non possent, quosdam ad Innoc. Papam destinant, per quos coram Pontifice controuersa dirimeretur, & electio perageretur: Atque illi quidem qui Praeceptorem elegerant, obicerunt alijs, quod illegitimè natum scilicet eligendo, pro ea vice priuati essent electionis iure, & per triennium à beneficijs suspensi. Ad hoc verò ipsi respondebant; Licet illegitimè natus esset Decanus ille, tamen à Sede Apostolica dispensationis gratiam accepisse, idque se legitimè probaturos, asserbant. At verò Innoc. III. duas alias rationes affert, ob quas Archidiaconus & socij ad nouam electionem coram ipso celebrandam, non minus quam alij, admitti debeant: Prima est, quia Canonici Archidiaconum & socios spontè ad alteram faciendam electionem admiserant. Secunda, quod Lateran. Concilium temerè eligentibus personam indignam tantum pro vna vice priuationem decernat; & idcirco, cum electio quae coram Pontifice per procuratores peragenda erat, non secunda, siue proxima sit post eam, in qua

indi.